

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Disputationvm De Censuris In Communi,
Excommunicatione, Suspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

5 Quæ liceat subditis cum superioribus excomm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

SECTIO V.

An persone subiecta excusentur à culpa suis superioribus excommunicatis civiliter communicando, & conuersio.

Vltimum caput huius excusationis est necessitas subiectionis, seu obedientie, quod declaratur in illo vulgari vericulo per verbum *Humile*, & ratione illius excipiuntur à Gregorio in dicto cap. Quoniam multos, quatuor vel quinque genera personarum, scilicet filii, serui, ancille, seu mancipia, & rustici seruientes, & omnes alii, qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur. De quibus sigillatim nonnulla declaranda sunt, deinde aliqua omnibus communia, vel annexa tractanda.

Quod ergo ad filios spectat, ratio exceptionis clara est, quia filius debet patri obedientiam, quod vinculum adeo naturale, & debitum est, ut per censuram auferri non debuerit, nec fuerit conueniens vltim, & executionem eius impediri. Item quia neque erat expediens filium à patre excommunicato separari, id enim, per se loquendo, & onerosum ipsi filio esset, & cederet in detrimentum eius, quod per censuram non intenditur: filius autem manens sub patris potestate, non poterat, moraliter loquendo, non communicare cum illo: ne igitur excommunicatio illi esset in scandalum, & occasionem lapsus, merito illa obligatione liberatus est. Quæ rationes maxime procedunt de filiis legitimis, & sub cura parentis existentibus, de quibus proinde nulla est dubitationis occasio. Et eodem modo est certum, filiorum nomine filias comprehendere, tam respectu patris, quam matris: quia textus absolute loquitur de filiis, qui aequaliter dicunt respectum ad vtrumque parentem, & filiorum nomine constat vtrumque sexum comprehendere, ut est vulgare apud Iuristas, & in vltulatinorum, & maxime vbi eadem, vel potior ratio est de feminis, ut est in present. quoad patriam protectionem, & communicationem. Nec refert quod in dicto capitulo serui & ancille distincte numerentur, non vero filij & filiae: quia non est necesse ut hoc aliquo peculiari mysterio factum sit.

De Filiis, dub. 1.

Hoc ergo certo constituto nonnulla oriuntur à dubia. Primum est, an filij emancipati hoc gaudeant priuilegio. Communis sententia negat cum D. Thoma in 4. distin. 18. quæst. 2. artic. 4. cuius verba supra citauimus. Richard. ibi art. 6. quæst. 1. Gabr. quæst. 3. notab. 3. Soto d. 22. q. 1. art. 4. concl. 3. Idem tenent Hostiens. in Sum. tit. de Sent. excomm. nu. 15. verb. *Humile*. Turrecre. dict. c. Quoniam multos, cum Glossa ibi: & Summis communiter. Nauarrus cap. 27. numer. 27. Syluest. Excommunicatio. 2. numero 4. vers. 3. Angelus, Armil. & alij. Plures autem ex his Doctoribus addunt limitationem, nisi filius emancipatus sit communis patris, ita ut cum illo habitet, & ab illo habeat necessaria. Quam limitationem D. Thomas omittit, & merito, non quia falsa sit, sed quia non necessaria, quia illud non conuenit filio emancipato quia filius est, sed quia tunc est de familia patris: quod commune est omnibus aliis communibus, seu qui sunt de familia. Filius ergo emancipatus iuxta hanc sententiam, si non habet alium titulum communicandi, ex eo tantum quod Filius est, communicare non potest. Fundamentum est, quia filius emancipatus iam est quasi extraneus, nullaque indiget communicatione cum parente: ergo non est cur illi concedatur commu-

Fr. Suarez tom. 5.

Anicatio cum illo, si excommunicatus ille sit. Et ideo nihil obstat, quod in dicto cap. Quoniam multos, absolute filij eximuntur, & non cum limitatione ad eos: qui sunt sub patria potestate: quia consideranda est ratio & intentio illius legis, quæ ex principio eius colligitur, scilicet tollendi periculum agendi contra excommunicationem ob aliquam necessitatem humanam. Quæ ratio in filiis iam emancipatis locum non habet, & ideo intelligimus Pontificem locutum esse de filiis acti subiectis, & communicatione indigentibus.

Nihilominus oppositam sententiam tenent aliqui moderni; & eam tenuit Palud. 4. estque apprensens, & probabilis. Primo quia Gregorius simpliciter excipit filios, & fauores ampliandi potius sunt, quam restringendi. Secundo quia filius, quantumuis emancipatus, retinet naturale debitum obsequendi patri, ut per se notum est: ergo propter excommunicationem parentis suo debito seu obnoxierate non liberatur: ergo ad idem obsequium tenetur: ergo ad communicationem, quæ ad illud requiritur, iuxta c. Inter alia, de Sent. excomm. Quapropter dicendum censo, filium emancipatum quatenus filius est, communicare posse parenti excommunicato, licet quatenus emancipatus est, vitare illum debeat in iis, quæ sunt propria filij, non prout filius est, sed prout est sub patria potestate. Et ita intelligo, vel limbo communem sententiam. Et sic declaro, nam filius emancipatus tenetur obedientiam, reuerentiam, & subsidium exhibere parenti excommunicato eodem modo, quo ante excommunicationem tenebatur: hoc enim mihi probat efficaciter ratio facta: & ideo non credo peccare illum, si coram parente excommunicato surgat, & caput aperiat, neque si amplexum, vel aliud simile signum amoris exhibeat, vel si ei aliquid præcipienti obediatur: hæc enim & similia sunt obsequia debita parentibus, quorum obligatio inseparabilis à filiis est. Neque Ecclesia voluit illius vltim impedire, quia nec decebat, nec expediebat. Neque ab his separabilis est illa necessitatis ratio, propter naturale vinculum, atque etiam inclinationem, quæ sempermanet. Non vero licebit filio emancipato nouam, aut maiorem communicationem cum parente habere, seu inchoare, ut si iam habitabat extra illius domum, non licebit cohabitare cum illo, aut alias actiones familiaris communicationis exercere: quod probat sufficienter fundamentum communis sententiae.

Et iuxta hæc potest expediri dubium aliud de filiis naturalibus, seu illegitimis, an hoc etiam priuilegio gaudeant, quia hi frequentius non solent esse sub potestate parentum, vel cum illis habitare: & ideo non videtur eis ita necessaria hæc communicatio. Nec iura solent his filiis illegitimis priuilegia concedere. Nihilominus dico posse hos filios suis parentibus communicare, tum quia appellatio filij generalis est, & in rigore illos comprehendit, tum etiam quia etiam in illis est naturale debitum exhibendi obsequium parentibus. Quapropter, si adhuc sint sub cura parentum, & ab eis alantur, etiam possunt cum parentibus cohabitare, si parentes velint; & cum illis communicare in omnibus rebus, quas & talis coniunctio, & huiusmodi vitæ communitas secum affert. Si autem sunt iam emancipati, ita de illis loquendum est, sicut de legitimis. At vero, si sint quasi in statu medio, ut frequenter esse solent maxime in ætate puerili, scilicet, quod sunt sub cura parentum, & eorum expensis aluntur, non tamen immediate cum illis vitam agunt, seu cohabitant, tunc, quatenus sic separati sunt, videntur debere vitare eam communicationem, quæ secundum illum statum necessaria eis non est, nec à parentibus exigitur. Quod quidem est satis verisimile magisque securum, cum illa communicatio nec

Y a cum

4
Sententia
affirmans.
Palud.

Resoluit.

5
Nec filij
naturales
illegitimi
hoc gaudent
priuilegio.
Datisio.

cum ratione filij vt sic coniuncta sit, neque cum tali statu, & viuendi modo. Hoc vero pari ratione dici posset de filiis legitimis, quando contingit eos separatos à patre viuere: licet hoc differat inter eos, & emancipatos, quod possunt transire ad cohabitationem cum parente excommunicato, si ipse velit: Non debent tamen ipsi filij sese immiscere, aut inuitare: quamquam in hoc non sunt nimis rigorose cogendi, aut serupuli eis iniiciendi, cum iura absolute illos excipiant.

An filij ad-
optiui sub
hac limita-
tione com-
prehendan-
tur.

Conclusio.

Tertium & maius dubium est de filiis non veris, sed adoptiuis, qui dici solent tantum legitimi, quasi lege comparati, an sub hac exceptione & concessione comprehendantur. Videtur enim non comprehendendi, quia hi non sunt veri filij, sed valde analogice: ius autem loquens absolute de filiis iuxta proprietatem verborum de propriis ac veris filiis intelligendum est. Præsertim, quia in iis non est illud naturale vinculum & obligatio, ratione cuius hæc exceptio filiorum fit. In contrarium vero est, quia filij adoptiui appellatione absoluta filiorum in iure venire solent, vt colligitur ex L. Adoptiuum, ff. de In ius vocando. Cum ergo fauores ampliandi sint, etiam ad illos videtur hæc concessio extendenda. Accedit quod, quantum spectat ad conuictum humanum, eundem habet filius adoptiuus cum patre, ac naturalis. Quare dicendum est, si huiusmodi filij sint sub cura parentum, & commensales illis, posse parentibus communicare, siue quia filij aliquo modo sunt, & sub hac appellatione comprehendendi possunt, præsertim quoad fauorabilia, vel certe quia sunt familiares illi, & inierunt cum illo societatem, & maior ratio in illis est ad communicandum, quam in seruis, & famulis. At vero, si iam sint omnino emancipati, & extra cohabitationem parentum, absolute negandum est posse illis communicare: quia in huiusmodi filio non manet post emancipationem naturale vinculum, & peculiaris ratio obsequendi parenti, quæ manet in filiis naturalibus: & ideo etiam iuxta iura ciuilia adoptiui filij iam emancipati inter liberos nullo modo connumerantur, dicitur in §. Adoptiui, de Exheredatione liber. In eo vero textu obseruandum est, etiam filios ab vno adoptatos quamdiu sunt in adoptiua familia, tanquam extraneos haberi respectu parentis naturalis. Quare dubitari posset, an filius adoptiuus vnus, & sub eius adoptione & cura actu existens, possit communicare suo parenti naturali excommunicato. Et dicendum censéo idem iudicium de hoc esse, ac de filio naturali emancipato: quia semper retinet naturale illud, & inseparabile vinculum, ratione cuius illa communicatio illicita est, quæ à tali vinculo separari non potest. Alia vero, quæ pendet ex actuali conuictu, societate humana, prohibita illi erit, sicut filio emancipato, & eadem ratione.

Quid de fi-
lio adoptiuo
respectu pa-
rentis na-
turalis.

7
Nominis fi-
liorum ve-
niunt ali-
qui affinita-
se conueniunt.

Atque eodem modo iudicandum censéo de aliis personis, quæ loco filiorum moraliter haberi solent, atque ita nominantur ratione specialis affinitatis, vt de nuru & genero, respectu soceri, & socri, & de priuigno, & priuigna, respectu nouerca, & vitrici, de quibus in §. Affinitatis. Instituit. de Nupt. Si enim sint commensales parentibus, poterunt cum illis communicare sicut filij vel propter participationem appellationis, cum qua & necessitatem communicationis participat, vel propter generalem rationem familiarium, & sociorum: credo tamen sub vtraque ratione comprehendendi, & appellationem filiorum in hoc privilegio ad illos extendi, quantum eorum status, & coniunctio postulat. Ita enim fauorem hunc æquum est extendi quantum ratio eius, & verba patiuntur. At vero, si huiusmodi personæ iam sint omnino extra conuictum suorum correlatiuorum, & quasi emancipatæ, nullus titulus communicationis licite in eis manet: quia, cum non sint veri filij naturales, non manet in eis illud pecu-

liare vinculum quod in filiis naturalibus emancipatis manere diximus: sola vero affinitas, quæ relinquitur non est sufficiens principium indicens naturalem obligationem adeo intrinsecam, vt ratione illius dicamus, licitam esse talem communicationem seclusa actuali subiectione, & cohabitatione.

Atque ita censéo exponendam esse hanc legem quantum ad nepotem, vel pronepotem respectu cui, vel progenitorum: nam & hos ciuilia iura filiorum nomine comprehendunt L. Filij, & l. liberorum, ff. de Verb. signif. & communi æstimatione in eodem fere gradu habentur, præsertim quando sunt sub cura auorum & ab eis aluntur, seu nutriuntur, quamdiu ergo ita coniuncta sunt, cum excommunicatis progenitoribus communicare possunt propter rationes hætenus tactas. At vero, si iam sint omnino separati, ita sentiendum de iis videtur, sicut de filiis emancipatis in suo gradu, & ordine: non enim manet in eis æquale vinculum, neque æqualis ratio parendi, aut referendi, respectu progenitorum, sicut respectu parentum: tamen manet aliqua, quæ suo gradu ad hoc etiam obliget: & ideo etiam illa communicatio, quæ ad hanc obligationem explendam fuerit moraliter necessaria, eis concessa est per prædictum decretum, adiuncta declaratione, & ratione Innocentij in dicto capitulo. Inter alia. Denique & de pupillo respectu tutoris, qui parentis munus quoddam sustinet eodem modo iudicandum censéo: nam, si sit sub cura eius, & commensalis illi, hac ratione poterit cum illo simpliciter communicare: si autem sit separatus, solum in iis, quæ ad munus tutoris pertinent, & sine quibus conuenienter peragi non potest, communicabit. Et hæc videntur sufficere ad declarationem illius vocis filij: nam aliud genus filiationis spiritualis quod à Theologis consideratur, inter baptizantem, & baptizatum, suscipientem, & susceptum, iuxta titulum, de cognitione spirituali: aut inter subditum spiritualiter, & prælatum suum: Hoc (inquam) filiationis genus ad præsens non spectat: quia nec mens Gregorij fuit de his loqui, vt per se constat: neque etiam ex illo nascitur necessitas aliqua huius ciuilis communicationis, de qua nunc agitur, præcise considerando rationem talis filiationis: quid vero dicendum sit ratione subiectionis, si illam habeat coniunctam, statim declarabimus.

Quid de ne-
potibus.

De pupillo
respectu tu-
toris.

Appellatio-
ne filij in
textu non
veniens filij
spiritualis.

De seruis.

Post filios numerantur serui, & ancillæ in prædicto decreto: & ab hoc grauamine non communicandi cum suis dominis excommunicatis eximuntur. Vocantur autem ibi serui proprie, qui sub dominio alterius sunt, vt in eodem textu mancipiorum, nomine apertius declaratur. Nec refert, generatim loquendo, quo iure, vel titulo in seruitutem redacti sint, dummodo vere serui sint: nam causa, vel titulus seruitutis ad rem præsentem accidentarius est: oportet tamen vt non solum sint sub dominio, sed etiam sub vsu, seu conuictu suorum dominorum: nam ex hoc proxime nascitur communicatio, & necessitas eius. Vnde si contingeret seruum non esse sub potestate domini, sed vel separatim vitam agere, vel alteri inservire, siue ex voluntate domini, siue ex alia iusta causa, ita de illo iudicandum esset, sicut diximus de emancipato filio: tunc enim ratione separationis communicare non posset cum domino, nisi forte in iis, quæ veluti in recognitionem domini debita sunt. Neque circa has personas aliud adnotatione, vel declaratione dignum occurrit.

Ultra hos vero adduntur in eodem capite reliqui seruientes cum limitatione, vt rustici sint, vel non adeo curiales vt eorum consilio scelera perpetrentur. Opinor tamen in hoc negotio magis considerandum est

7
Serui & ancillæ ad co-
municandum
eximuntur
domini eis
manet.

10
Qui serui
erunt ad
idem modum
eximuntur
est.

esse actum, quam potestatem, id est, magis confide-
randum esse, an huiusmodi seruientes consilium,
vel auxilium dederint ad crimina perpetranda pro-
pter quæ excommunicatio lata est, quam quod in-
genio & facultate polleant ad id præstandum, si
nunquam id præstiterint. Nam si priori modo fue-
runt auctores, vel cooperatores criminis, nullum
priuilegium eis uoluit concedere Pontifex, ut ex ci-
tatis verbis constat. Idque optima ratione, nam qui
criminis fuit particeps, eximi non meretur, sed po-
tius fieri particeps poenæ ac censuræ. Quocirca, si
huiusmodi seruientes, antequam patronus esset ex-
communicatus, auxilium, vel consilium dedit ad
crimen perpetrandum, propter quod postea ex-
communicatio lata est, consideranda est forma ta-
lis sententiæ seu censuræ: nam, si lata est, non solum
in principaliter agentes, sed etiam in adiutores, &
consulentes, seruientes simul cum domino eandem
excommunicationem incurrit, & ita duplici titulo
illum vitare debet, scilicet, & quia ipse, & quia ille
excommunicatus est. At vero si excommunicatio
solum fertur in principaliter operantes, tum quidem
directe non comprehendit seruientem, qui solum
auxilium, vel consilium dedit: tamen obligat illum
ne cum domino excommunicato communicet: quia
ob participationem criminis exemptus non est ab
huiusmodi onere. Meritoque timeri, vel præsumi
potest, eius communicationem non profuturam,
sed potius obfuturam, ipsi excommunicato in or-
dine ad respiciendum ad crimine. Denique si huius-
modi seruientes tale auxilium, vel consilium dedit
post excommunicationem à suo patrono contra-
ctam, tunc iam communicat criminoso in crimine,
ac proinde in eandem excommunicationem inci-
dit, maiore titulo ac ratione illum in posterum
vitare tenetur.

In hoc ergo sensu limitationem illam intelligen-
dam censeo: nam, quod famulus industria, & pote-
state valeat ad dandum consilium, & auxilium, si
nunquam male illa usus est, non potest esse ratio
sufficiens ut propterea hoc priuilegio, seu exem-
ptione priuilegiatur, quam poenam. Atque hoc sentit
Glossa ibi, dum illam limitationem non per poten-
tiam, sed per actum explicuit, dicens, *Sitales sunt qui
non seruunt ei in crimine*. Et idem sentit Nauarrus c.
27. num. 27. Sed nimirum limitat ad eos seruientes,
quorum consilio, fauore, & auxilio dominus in sua
contumacia perseuerat, sentiens solum adhiberi li-
mitationem hanc pro iis, qui post excommunica-
tionem cooperantur delicto. At vero Gregorius nō
de auxiliantibus ad perseuerandum, sed ad perpe-
trandum locutus est, & ideo expositio allata, & te-
xtui conformior videtur, & rationabilior propter
rationem adductam. Sic igitur sub hac exceptione
comprehenduntur omnes famuli, omnesque fami-
liares, qui quouis titulo, vel ratione alicui inferui-
unt, comprehenduntur etiam coloni, qui ruri inferui-
unt, hi enim propriissime videntur dicti rustici
seruientes, etiam si actu, & proprie non sint de fami-
lia. Existimo tamen his omnibus concedi commu-
nicationem, non tamē omnibus eorum modo, nec
singulis quamcunque indifferenter, sed unicuique
proportionatam iuxta rationem, & necessitatem
sue obligationis, quod est consentaneum Innocen-
tio, in dicto capite, *Inter alia*, Dino Thomæ, & aliis
Doctoribus locis supra citatis.

*An ut subiecti hoc gaudeant priuilegio debeant
ante contractam excommunicationem sub-
iectionem iniisse.*

Nunc quædam explicare oportet, quæ his omni-
bus personis exemptis communia esse viden-
tur. Et Suarez. tom. 5.

Primum est an oporteat subiectionem illam, in
qua fundatur hæc exemptio, initam esse ante ex-
communicationem alterius. Quidam simpliciter
negant, quia Gregorius absolute loquitur, & hanc
conditionem non requirit. Quod si obiciatur cap. *Inter
alia*, respondent, ibi Pontificem id affirmasse de
iis, qui ante censuram tale debitum contraxerant,
non vero de aliis negasse, & argumentum à contra-
rio sensu non semper esse efficax. Vel melius fortas-
se dicere possent, Pontificem ibi non agere de iis,
qui possunt licite non vitare patronum excommu-
nicatum, sed de iis qui tenentur non vitare, & hu-
iusmodi esse illos qui ante excommunicationem
hanc obligationem habebant, qua liberati non fue-
runt per censuram alterius: quæ ratio non habet lo-
cum in iis, qui antea obligati non erant, & ideo for-
tasse non tenebuntur communicare cum excom-
municato: poterunt tamen si velint, quia simplici-
ter excipiuntur in dicto c. *Quoniam multos*. Alij vero
in solis seruientibus putant procedere declaratio-
nem illam Innocentij, quod oporteat ante excom-
municationem seruienti alterius se obligasse, ut
possint illo priuilegio frui. Et ita sentit Turrecrem.
in exposit. cap. *Quoniam multos*, & significat Syluest.
Excommunicatio, 5. nu. 4. versic. *Tertio*, quamuis pau-
lo inferius quo ad alias personas videatur intelligen-
re cap. *Inter alia*, iuxta secundam expositionem su-
perius datam. Caietanus etiam in Summa de solis
famulis illam conditionem adhibet, quod ante ex-
communicationem fuerint addicti seruivituti. Idem
sentit Nauarrus c. 27. n. 27.

At vero D. Thomas, ut supra retuli, genera-
liter de omnibus his personis, quæ sub hac particu-
la, *humile*, comprehenduntur, illam conditionem
necessariam esse docet. Sequitur Angelus *Excommu-
nicatio*, 8. n. 11. Armil. n. 46. Et mihi probatur, hæc so-
la declaratione adhibita, ut scilicet, necesse sit vin-
culum seu obligationem ante excommunicatio-
nem esse contractam, vel si postea orta sit, sine vio-
latione censuræ esse factam. Hæc regula colligitur
ex illo cap. *Inter alia*, nam ponit hanc conditionem
ut necessariam ad illum effectum: & ideo ex nega-
tione illius sumitur argumentum non tantum à
contrario sensu sed à negatione causæ adequatæ,
vel conditionis necessariæ, ad negationem effectus:
quod semper efficax est. Et quamuis verum sit, Pon-
tificem in eo textu loqui de personis, quæ tenentur
ad illam communicationem, ipse tamen declarat,
illas personas, quæ ibi excipiuntur, non solum posse
se, sed etiam teneri sic communicare, scilicet, per se
loquendo, & durante eodem vinculo, ut statim ex-
plicabo. Igitur ex intentione Innocentij, conuertitur
in his personis posse & teneri: ergo conditio ad
vnum necessaria, ad alterum etiam necessaria est. Et
sine causa eius decisio ad postremum tantum per-
sonarum genus limitatur, cum ipse generatim de
omnibus personis à Gregorio exceptis expresse lo-
quatur. Ratio autem est: quia hoc priuilegium non
conceditur in iniuriam, & contemptum censuræ.
Atque ex dictis supra de vxore potest hæc sententia
amplius persuaderi; quæ melius intelligitur cum
declaratione adhibita, si ad singulas personas de-
scendamus.

In filiis ergo naturalibus nil refert quod à patrē
iam excommunicato geniti sint: & maxime si ex le-
gitimo matrimonio nati sint: quia absque vlla vio-
latione censuræ progeniti sunt, cum possit licite &
sine violatione censuræ maritus excommunicatus
suam cognoscere vxorem: & quia ante excommu-
nicationem erant iam quasi virtute in ipso matri-
monio. Veruntamen etiam de filiis illegitime pro-
creatis id verum censeo: nam, licet excommunica-
tus censuram violet, dum per fornicationem, vel
adulterium male filium generat, id enim facere
non potest sine aliqua communicatione per ex-
com-

*Sententia
negam.*

*Sententia
parum as-
firmans.*

*Turrecre-
Syluest.*

Caiet.

Nauarr.

*13
Sent in tpo
tum affirm.
vera cum li-
mitatione.
D. Thoms:
Angel.*

*14
Fili nati
rati etiam
à patrē ex-
com- geniti
hac exem-
ptione gau-
dent.*

Filius adoptatus tempore quo pater est excom. ipse non potest cum illo communicare.

Obiectio.

Solutio.

Qui non baptizatus seruus efficiatur excom. postea baptizatus debet domino communicare.

communicationem prohibita: filius tamen genitus nihil contra censuram egit: & cura alias postquam genitus est, non possit à se separare naturale vinculum cum patre, fit vt ratione illius merito excipiat ab illo onere non communicandi cum patre: præcipue quia etiam dici potest ante excommunicationem fuisse coniunctus cum patre in radice, quia est pars patris, & de substantia illius genitus. Et alie rationes sumi poterunt ex iis quæ de seruo domi nato statim dicemus. De filio autem adoptato tempore excommunicationis existimo, per se loquendo, non debere, neque posse licite cohabitare cum patre, nec cum illo communicare: quia ille contractus à principio fuit cum iniuria excommunicationis ex parte vtriusque (suppono enim requiri consensum ex parte eius qui adoptatur, vt latius dixi. tom. 3. p. q. 23. art. 1.) Vnde fit, necessariam esse aliquam communicationem, quæ prohibita est cum excommunicato: atque ita ex vtroque extremo fit iniuria excommunicationi: quare talis adoptio non potest parere obligationem communicandi, nec esse fundamentum alicuius privilegij repugnantis ipsi excommunicationi, quod etiam confirmant supra dicta de vxore. Dixi autem, *per se*, quia si interueniat ignorantia probabilis, quæ excuset eum, qui adoptatur, probabile est eum vt possit iure bona fide acquisito, sicut de vxore diximus propter easdem rationes ibi factas. Quanquã, si velit suspendere (vt ita dicam) vsum illius filiationis, possit, vt opinor, id facere, quia in eo non procedit decisio textus in capit. *Inter alia*, de Sent. excom. nec ratio eius in eo locum habet, cum huiusmodi adoptatus non fuerit ante excommunicationem parentis ei obligatus. Dices: Satis est, quod postea obligationem contraxerit: nam obligatio quandoque fuerit, implenda est. Respondetur, contractum cum excommunicato, vel ab excommunicato factum, licet non sit omnino inualidus, non tamen ita esse firmum, & efficacem, vt inducat obligationem & vsum eius excommunicationi repugnãtem: & ideo illa obligatio, vel talis est vt rescindi possit, vel certe vt licet non rescindatur, sit quasi suspensa respiciens tempus, in quo talis pater excommunicatione careat, vt in similibus magis in sequentibus explicabitur.

85

In seruis est peculiaris ratio, quia, regulariter loquendo, prout, res est in vfu Christianorum, inuiti rediguntur in seruitutem, vel positue, si sint adulti, vel saltem negatiue quantum ad propriam voluntatem. Rursus oportet considerare hanc seruitutem regulariter etiam inchoari circa personas infideles: quia qui est liber, quando Christianus efficitur, nisi à fide deficiat, nunquam potest in seruitutem Christianorum redigi. Primum ergo pro constanti habeo, si seruitus acquiratur in personam non baptizatam, etiam si in statu excommunicationis acquisita sit, nil impedire quominus talis seruus, si postea baptizetur, possit & debeat suo domino communicare; quanquam eius excommunicationis directio est. Ratio est, quia excommunicatio non prohibet cum tali persona communicare, & ideo absque violatione, vel iniuria excommunicationis potest acquiri dominium in talem seruum, vel si in iusto bello capiatur, quod non est prohibitum excommunicato, vel si ab ipsomet sua sponte se vendere, aut ab alio infideli domino ematur, quia cum his contrahere non est prohibitum excommunicato: imo, licet ab alio fidei domino comparetur per contractum, vel donationem, aut alio simili modo: nam, licet huiusmodi communicatio prohibita sit cum excommunicato inter ipsos fideles: respectu tamen ipsius infidelis hoc nihil impedit quominus integrum ius in ipsum acquiratur. Quod etiam secundum hunc respectum dici potest acquisitum ante excommunicationem, id est, antequam

A ratione excommunicationis, vel ipse teneretur vitare communicationem talis serui, vel seruus illius. Atque idem dicendum est, si quis incipiat esse seruus per natiuitatem ex ancilla domini iam excommunicati, nam ille nihilominus poterit postea communicare: quia incipit esse seruus, priusquam Christianus sit. Item, quia sine interuentu alicuius communicationis prohibita seruus nascitur. Atque ita quocunque modo dominium serui acquiratur erga personam infidelem, nihil refert quantum ad præsens attinet, quod ante vel post excommunicationem acquiratur.

At vero, quando hoc dominium acquiratur in personam fidelem seu baptizatam, regulariter non acquiratur, nisi per venditionem, vel donationem alterius domini, quia Christiani, alias liberi, nec capti in bello ab aliis Christianis solent fieri serui, nec vendi, aut emi solent ab aliis Christianis: quando autem seruus venditur, vel donatur à domino, non expectatur consensus serui: & ideo ex parte ipsius nulla est necessaria communicatio: imo nec ex parte eius, cui de nouo acquiratur: ac propterea videtur etiam tunc posse talem seruum cum domino communicare: quia respectu illius ita se habet dominus, ac si ante communicationem dominium in illud haberet, quandoquidem illud acquisiuit absque vlla communicatione cum illo. Quod autem respectu alterius domini intercesserit aliqua communicatio illicita, valde extrinsecum est, & remotum, vt inde porerit hoc ius impediri, idemque dicendum censeo, si contingat homines baptizatos propter apostasiam, & bellum iniustum contra Ecclesiam motum, in veram captiuitatem, ac seruitutem redigi per bellum, vt superioribus annis in regno Granateni visum est: quia enim debellare huiusmodi apostatas non est prohibitum excommunicato, ideo integrum, & vt ita dicam expeditum ius in huiusmodi seruum acquiratur: ideoque etiam ille seruus postea cum illo communicare tenebitur. Denique si contingeret (quod non fit) Christianum liberum se alteri Christiano excommunicato vendere in seruum, tunc de illo idem dicendum censeo, quod de adoptato in filium ab excommunicato: est enim eadem ratio ac D proportio.

De reliquis seruientibus, seu famulis liberis res est facilior, quia non contrahunt debitum, nisi per contractum aliquem includentem mutuam communicationem, & ideo de illis frequentius asseritur, & simplicius intelligitur illa conditio ab Innocentio posita, quod debet obligatio antecedere excommunicationem; & rationes etiam superius factæ de vxore, & de aliis, in his personis potissimum locum habent. Veruntamen etiam ad hos applicanda est limitatio supra adhibita, nimirum quod absque violatione censura postea orta non sit: potest autem esse excusatio duplex sæpe repetita. Prima est ignorantia probabilis de alterius excommunicatione: si enim hæc intercedat, talis famulus, quia nihil contra excommunicationem egit, non obligatur ad rescindendum contractum: præsertim si absque suo incommodo id facere non potest, quamquam possit illud rescindere, si velit, vel suspendere iuxta infra dicenda. Si autem nolit, & potest, & debet suo domino communicare: quia debet obligationem suam implere: neque enim potest ab alio accipere stipendium, & ei non ministrare. Secunda excusatio est necessitas, quæ communiter assignatur ex parte ipsius excommunicati: nam si morali modo indigeat famulis, colonis, & aliis huiusmodi, hoc titulo potest aliquis sine culpa (iuxta superius dicta) eius seruiuti obligari, & consequenter poterit etiam postea, & debebit cum illo communicare. Existimo tamen idem operari, si necessitas sit ex parte ipsius famuli, seu seruientis: nam si ad suam

16
Seruus baptizatus à quousvis domino excom. non potest cum illo communicare.

17
Causa seruientis debet ante excommunicationem domini esse subiecta, et illi possit communicare.

Nisi à censura collata sit excom. sententia.

ad suam sustentationem indigeat tali ministerio, & non inueniat alium, cui commode possit inferuire licite poterit idem facere: quia non est minus fauorabilis necessitas non excommunicati, quam excommunicati, vt ex superioribus patet. Atque hoc titulo excusari possunt quidem seruientes alicui, qui sine stipendio, & obligatione aliquo modo seruiunt, maxime in curiis: in his enim non habet locum ratio Innocentij M. I. dicto cap. *Inter alia*. Ideoque absolute non tenentur communicare, quia neque ante excommunicationem tenebantur, sed voluntarie id faciebant: vt ergo licite possint postea inferuire & communicare, alio titulo necessitatis muniendi sunt: ille autem sufficiens est, quia regulariter non possunt seruitutem inchoatam sine magno suo detrimento omittere, vel intermittere.

De parentibus, dominis, &c.

ALTERA dubitatio his omnibus communis & in titulo sectionis insinuata est, an superiores illis, seu vnicuique illorum respectiue, possint, aut debeant cum eis communicare, nam in illis non habet locum ratio, propter quam in inferioribus, seu subiectis hoc priuilegium conceditur, scilicet obligatio ad parendum superiori: hæc enim annotatur in dicto cap. *Inter alia*. Duplitter itaque intelligi potest hæc dubitatio: primo an superior excommunicatus possit communicare inferiori non excommunicato: secundo, an superior non excommunicatus possit cum inferiori excommunicato communicare. Hæc posterior pars vix habet dubitandi rationem: licet enim Glossa in dicto cap. *Quoniam multos*, quam communiter receptam esse dicit Nauarrus capite vigesimo septimo, numero vigesimo septimo, negauerit hos superiores posse communicare cum inferioribus excommunicatis, mihi tamen oppositum videtur certum, quod tenuit Nauarrus ibi cum Adriano questione tercia de Clauibus. Ratio est, quia ius superioris non minus est, quam ius, vel obligatio inferioris: si ergo inferiori conceditur, vt possit communicare cum superiori excommunicato, cur in eadem proportionem, ac cæteris paribus negandum est superiori? Dices, Quia de inferiori id cautum est in iure, non autem de superiori. Item quia inferior tenetur superiori, & non è conuerso. Sed contra primum est, quia in iure non fit exclusio harum personarum. Et quamuis non exprimantur formaliter & expresse, satis tamen exprimuntur in suis correlatiuis, sicut de vxore diximus: & regula Iuristarum est disposita in vno correlatiuo, in alio etiam intelligi, vbi nimirum non cernitur specialis & sufficiens ratio, ob quam in vno correlatiuorum id potius sit dispositum, quam in alio: quæ hic non exiit, vt patebit facile excludendo alteram responsionis partem.

Aliud est enim tractare an hæ personæ superiores possint licite communicare inferioribus, aliud vero an teneantur. Ad primum non est necessaria obligatio, sed ius, & necessitas, vel utilitas: quæ omnia inueniuntur in his personis superioribus. Neque enim priuari debent suo iure propter excommunicationem alterius. Propter quod vt sæpe dictum est, potest quilibet suum debitum ab excommunicato postulare iuxta cap. *Intelleximus*, de Iudiciis. Eadem ergo ratione possunt hi superiores obsequia sibi debita ab inferioribus exigere, etiam si hi excommunicati sint. Diximus etiam vnumquemque propter suam necessitatem, vel utilitatem posse communicare cum excommunicato, qui titulus etiam in his personis locum habet, vt per se constat, quia quoad hoc verum est quod Nauarrus dixit, has personas excipi per verbum *utile*. Ad debitum autem communicandi necessaria est obligatio, quæ etiam his personis non deest: nam vt dixit Diuus Thomas in quar-

Ato distinct. decima octaua, questione secunda, articulo quarto, etiam hæ personæ superiores obligantur quoad aliqua suis subditis, vt ad prouidendum illis de necessariis, ad corrigendum illos, & similia, & quoad hæc non solum possunt, sed etiam debent communicare, quantum necessarium fuerit ad hæc obligationem implendam, vt dixit D. Thom. ibi. & quoad hoc comprehendi possunt hæ personæ sub verbo, *Humile*, secundum correlationem, vt diximus. Sic etiam in illis habet locum ratio, & decisio textus in dicto c. *Inter alia*.

Maiores difficultates est in alio sensu, an hi superiores, quando excommunicati sunt, possint vel debeant suis inferioribus communicare; quod etiam quæri potest de ipsis inferioribus excommunicatis: quia nec hoc videtur expresse in iure definitum, & plura conceduntur non excommunicatis respectu excommunicatorum, quæ non conceduntur excommunicatis respectu fidelium, vt constat ex Extrauag. *Ad eundem*. Dicendum vero est etiam hoc modo his personis licitam esse communicationem cum suis correlatiuis. Primo ob illam generalem rationem, quod fere inutilis esset facultas concessa vni correlatiuorum non excommunicato, ad communicandum cum excommunicato, nisi è conuerso huic concederetur ad communicandum alteri, vt supra in marito & vxore declarauimus: est enim hinc eadem ratio. Denique, quasi inferior, verbi gratia, excommunicatus sit, propter excommunicationem non liberatur debito obsequendi: non enim debet ex sua communicatione commodum reportare, vt dicitur in dicto cap. *Intelleximus*: ergo non solum potest, sed etiam tenetur communicare, saltem, quantum ad hoc debitum soluendum necessarium est. Aliunde vero etiam indiget hac communicatione ad suam sustentationem, neque obligari debet vt à suo superiori se separet: nam vel id facere licite non potest vt seruus, vel filius, vel certe non sine magno incommodo & dispendio moraliter loquendo, ad quod obligandus non est. Durante autem illa societate, & cohabitatione non potest moraliter à communicatione abstinere. Hic autem discursus eodem modo fieri potest ex parte superioris, quia ille etiam suo modo tenetur subuenire subdito suo, cuius obsequio, & societate indiget, nec cogendus est illum à se separare. Igitur per quandam correlationem seu consecutionem, has omnes personas intelligo esse exceptas in predicto cap. *Quoniam multos*, & comprehensas in dicto versiculo, siue sub verbo, *Humile*, siue sub verbo, *utile*, aut etiam sub verbo, *Lex*, hæc enim omnia ad illas personas pertinent, vt ex dictis satis patet. Et in hac tota doctrina conueniunt fere auctores supra citati. D. Thom. Adrianus, Gabriel, Soto, Nauarrus, & reliqui Summistæ, & moderni communiter.

Potest tamen in eis animaduerti quædam diuersitas, nam quidam illorum concedunt his personis communicationem mutuat, cum quadam tamen limitatione (vt ita dicam) respectiua, scilicet, vt vnusquisque ea communicatione vt possit, quæ suo muneri, aut humanæ commoditati necessaria est, & non maiori. Alij vero supposita prædicta connectione talium personarum, simpliciter eis communicationem concedunt. Quorum sententia mihi probatur dummodo de hac communi, & vsuali communicatione humana intelligatur, quia tollit scrupulos & anxietates, quæ fuit intentio Gregorij in dicto c. *Quoniam multos*. Et vt hac ratione aliquid operetur illud. Nam, si huiusmodi personæ solum vt possent iure necessitatis, vel utilitatis, aut obligationis suæ, & deberent esse sollicitæ, ne illam mensuram excederent, totum hoc quasi ex natura rei, & ex rigorosa ac rationabili prioris iuris interpretatione haberent: plus ergo ei voluit Gregorius concedere, nam, quod videret in his omnibus esse

morale periculum, si cum ea limitatione concederetur communicatio, ideo simpliciter exceptit illas personas à tali vinculo & obligatione. Accedit q̄ in c. Cum voluntate, de Sent. excom. merito conceditur, vt possit is, qui cū excommunicato pro salute animæ illius agit, aliqua alia incidenter interponere: quia intellexit Pōtēx nō posse moraliter fieri, vt præcise illa spiritalia tractetur humano modo, & non aliqua alia misceantur. Sic ergo intelligendū est in præsentī prudentissime fuisse ab Ecclesia prouisum, quia moraliter etiam inseparabilis est communicatio necessaria à nō necessaria, & regulariter huiusmodi personæ nec prudentiam, nec valorem habent ad eam discretionem faciendam.

12
Sola vñali
communicatio
licita est
his personis.

Addidi vero, dummodo hæc de vñali, & ordinaria communicatione intelligantur: quia in hac solū locum habet ratio facta: vnde ad illam plane diriguntur verba Gregorij. Quapropter in primis cauere debent hæ personæ, ne directe, vel indirecte in crimine communicent, neue sua communicatione occasionem præbeant excommunicatis perseuerandi in contumacia: nam hoc & intrinsece malum est, & in prædictis iuribus expresse animaduersum. Vnde Doctores admonent, has personas, vt si superiores sint, inferiores corrigant: quod sui muneris est, & procurent vt à contumacia decedant: nam si in hoc fiat negligentes, fieri potest vt indirecte saltem consentire, vel cooperari videantur: & ideo participes censuræ fiant, argumento cap. Quante, de Sent. excommunic. Si vero sint inferiores, caueant ne vñlo modo superiori excommunicato obsequantur in his, quæ ad perseuerandum in crimine spectant, & ne vel consilio, vel assentatione eius duritiam, vel pertinaciam in crimine augeat, alioqui in idem periculum incident. Deinde cauere debent omnes ne in diuinis communicent: nam hæc communicatio prorsus aliena & extranea est à prædictis coniunctionibus. Quapropter, licet pater habeat filium sacerdotē, qui excommunicatus & denunciatus sit, non poterit ab eo sacramentum petere, nec Missam eius audire, quia hæc ministeria ad coniunctionem naturalem patris cum filio non spectant: & idem est in similibus considerandum, præsertim quando communicatio est per actionem vnius in alium, vel receptionem vnius ab alio: nam si sit per solam consistentiam cum excommunicato ad idem sacrum vel diuinum officium, aut per ministerium aliquod & quasi famulatum, tunc licet talis communicatio, per se loquendo cauenda sit, tamen si aliquando sit, vt esse potest connexa cum priori vinculo, seu obligatione, excusabilis esse poterit, vt verbi gratia, si clerico excommunicato inserviens cogatur illi sacrum faciente ministrare, vel quasi honoris causa ei assistere, quia ad hoc ex officio suo tenebatur, & fortasse sine incommmodo suo non potest illum vitare: tunc communicatio illa non erit per se mala, dummodo non includat positiuam cooperationem ad actionem prauam, vt in superioribus dictum est. Idem frequētius accidere potest, si femina excommunicata Missam audiat, vel filias, vel famulas, secum ferat, secumque interesse compellat: tunc enim non peccabunt ei obsequendo, & sic in similibus. Tandem cauere debent hæ personæ ne communicationes alias etiam humanas valde extraordinarias, & suis muneribus nec necessarias, nec ordinarias, aut moraliter coniunctas immisceant, vt verbi gratia, si nouos contractus inter se inire velint, vel aliquid simile: nam hoc illis non est vlla ratione concessum: quia inde his etiam cessant omnes rationes supra factæ, nec iura his loqui videtur, & ideo generalis lex excommunicationis

Quoad hæc integra
manet.

Possintne inferiores eiusdem famule, si quis eorum excommunicatur, inter se communicare.

TERTIA dubitatio esse potest, quid dicendum sit de iis personis præsertim inferioribus inter se collatis, contingit enim esse plures sub eodem superiore vt plures fratres, seruos aut famulos, & vnum excommunicari: an igitur inter se communicare poterunt, videtur enim posse: quia vix possunt moraliter communicare vni tertio, quin communi-cent inter se. Alioqui propter hanc rationē simpliciter affirmant: & præterea quia, si seruus cum domino cohabitare compellitur, vt licite potest, etiam si ipsemet dominus excommunicatus sit, multo magis non cogetur recedere à domino, solum quia alter confertur excommunicatus sit: poterit ergo illi cohabitare: ergo & communicare cum illo. Quæ ratio à fortiori de fratribus procedit, & maxime quia filius quali vna persona cum patre esse censetur. Dico autem his personis per se & directe nullum priuilegium esse concessum. Quod notauit Felinus dicto capite, *Inter alia*, & patet, quia in dicto capite, *Quoniam multos*, simpliciter nominantur hæ personæ: relatiuum autem per se non accipitur nisi in ordine ad correlatiuum, & ita Innocētius III. in dicto capite, *Quoniam multos*, solum in ordine ad illud declarat hanc communicationem & obligationem. Quapropter non poterunt hæ personæ inter se omnino libere communicare, quasi priuilegio, aut exemptione videntes. Poterunt tamen eam communicationem habere, quæ moraliter vitari non potest, supposita cohabitatione, & communicatione cum eodem superiori. Hoc enim probat ratio facta, & quia concessio principali id quoque concessum intelligitur, quod accessorium, vel consequens est.

Tandem dubitari potest, an, quæ diximus generaliter procedant in omni excommunicatione quacunque causa, vel modo lata. Quidam quoad causam hoc limitant, vt non procedat in excommunicatione ob hæresim arg. cap. vlt. de Hæret. de quo textu paulo post dicemus. Quoad modum vero limitant alij, quando excommunicatio lata est etiam in participantes. Sed neutra limitatio necessaria est, & ita doctrina data simpliciter procedit. In heretico enim considerari potest aut periculum errandi, quod ex eius communicatione provenire potest. Et hoc non pertinet ad excommunicationem, nequā aliquam specialem legem Ecclesiæ, sed ex natura rei oritur illa obligatio, quando moraliter timeatur tale periculum: non enim semper, neque in omnibus personis æquale est, & ita limitatio illa sub hac consideratione non pertinet ad præsens. Si vero consideretur in hæretico sola censura propter tale crimē imposita, tunc per se non magis priuat communicationem, quam lata propter aliud delictū: nullo enim iure cautum est, quod illa excommunicatio habeat plures effectus: sed habet quidem hæreticus alias penas ipso iure impositas, propter quas fortasse priuatur iure, vel dominio, & consequenter communicatione, quæ in illo fundabatur, tamen neque illa poena est effectus excommunicationis, sed per se imponitur, neque illa est exceptio à propolita regula, quia illa communicatio nō cessat tunc propter specialem prohibitionem, sed propter subtractionem materiæ, vt sic dicam. Sicut, si seruus seruitute eximatur, iam nō poterit communicare, cui antea poterat, quamuis excommunicatio, & lex illius eadem maneat: in alia vero exceptione de excommunicatione lata in participantes, idem dicendum hic est, quod supra de vxore diximus: nam in his personis iure exceptis solum intelligitur specialiter punire communicationem eis non concessā, non tamen prohibere aliam iure concessā. Atque ita etiam

Asserit Felinus.

24
Licet hæc communicatio inferiorum cum superioribus in excommunicatione et qualiter causa aut modo lata.

Ita etiam in tali excommunicatione tota doctrina A
superius data procedit.

SECTIO VI.

*Utrum Temporalis iurisdictioni hominis excommu-
nicati subiecti, possint cum illo licite
communicare.*

ACTENVS diximus de iis personis, quæ formaliter in iure excipiuntur, superest, vt de quibusdam aliis dicamus, quæ ob parem rationem videntur ad prædictas posse reduci, & sub verbo, *Humile*, comprehendere. Primo ergo dubitari potest de subditis temporaliter an possint cum suis dominis communicare, & domini cum illis. Ex dictis enim videtur sequi, posse id licite facere: quia nulla est minor ratio de his subditis, quam de famulis vel colonis, nam eadem obligatio iustitiæ tenetur tributa, vel alia obsequia suis dominis soluere. In contrarium vero est, quia in cap. *Nos sancto- rum*, 15. quest. 6. ait Gregorius hos subditos esse absolutos à fidelitate, & debito, etiam iuramento firmato, obsequendi dominis excommunicatis, propter eorum excommunicationem. Et in cap. *Iuratos*, ead. caus. & q. dicitur, iuratos milites prohibendos esse ne duci seruiant, quandiu excommunicatus est. Propter hæc aliqui simpliciter affirmant hos subditos non teneri, & consequenter non posse licite huiusmodi dominis excommunicatis communicare. Et ratio à priori est, quia iura à quibus potissimum omnes hi effectus pendunt, diuersimode de iis subditis, quam de seruis domesticis, seu familiaribus disponunt. Ratio autem, seu congruentia horum iurum reddi potest, vel quia communicatio cum seruis est magis necessaria ad vitam humanam, vel certe quia crimina propter quæ hi domini temporales, qui solent esse magnates & principes excommunicantur, non sunt nisi valde atrocia, & graua, & ideo maiori rigore puniuntur.

Quam sententiam simpliciter existimo veram, quantum ad eam communicationem ciuilem, & politicam, de qua nunc agimus, & quantum ad concessionem libere illa vtendi factum in c. *Quoniam multos*, quia reuera nec de his personis ibi fit mentio, neque in eis est eadem ratio: vel causa necessitatis. Nihilominus tamen potest manere questio de speciali communicatione necessaria ad recognitionem subiectionis ex parte vnius extremi, & domini ex parte alterius. Et de hac dicendum videtur, non esse simpliciter, & omni ex parte prohibitam, licet quoad aliquid verita sit. Quod ita declaro, nam tria videntur esse, quæ ad hoc dominium & subiectionem pertinere possunt. Primum est forensis iurisdicção, & omnes actus qui ad illam pertinent: & quoad hoc cessare debet communicatio, quia etiam iurisdicção temporalis per excommunicationem suspenditur, maxime si denunciata sit: nam si non sit, id erit positum in voluntate subditorum, vel latius dicitur sectione sequente. Secundum est obligatio fidelitatis, obedientiæ, quæ interdum esse solet iuramento firmata, cuius vim etiam tollit excommunicatio, vt probant allata iura: probabile autem censo non habere hunc effectum vsque ad sententiam, saltem declaratoriam criminis, vt ex sequentibus patebit. Tertium est dominium regni, aut populi, & exhibitio tributorum, vel seruiciorum, quæ illi responderet. Et quoad hoc dico non cessare communicationem ex vi censuræ.

Quod vt declaratur, oportet aduertere excommunicationem non posse habere hunc effectum circa huiusmodi subditos nisi supposito prius alio, nimirum quod domini priuentur dominio, vel vsu

eius: quia manente dominio in sua vi, fieri non posset, quin inferiores obedire tenerentur, & consequenter communicare, saltem quantum necessarium esset ad suam obligationem implendam iuxta c. *Inter alia*, de Sentent. excommunicationis. Excommunicatio autem per se ac simpliciter lata non habet hunc effectum, quia sicut non priuat dominio aliarum rerum temporalium, neque vsu earum, ita nec priuat hoc dominio, quia non est de illo maior ratio, necius, in quo de excommunicatione hoc specialiter disponatur. Dico autem de excommunicatione, quia de nonnullis excommunicatis, vt de hæreticis, & similibus interdum hoc in iure disponitur, tamen ex hoc ipsa dispositione speciali intelligere possumus, excommunicationem secundum se non habere hunc effectum: nam, vbi ille efficiendus est, specialiter in lege, aut sententia exprimi necesse est. Ac propterea quando talis effectus adiungitur, non appello illum effectum ipsius excommunicationis, sed specialem penam simul cum excommunicatione impositam: sicut cum hæreticus excommunicatur, & priuatur dominio rerum suarum, non est hæc priuatio effectus excommunicationis, sed quædam pena simul cum illo coniuncta. Vnde infero, prædictos subditos non priuari omni communicatione cum suis dominis, nisi quando iure aliquo cautum est, vt tales personæ propter talia crimina non solum excommunicentur, sed etiam suis dominis, seu principibus temporalibus priuentur. Neque contra hoc obstat dictum capit. *Nos sanctorum*, nam præter aliam expositionem, quam infra trademus, ibi non est sermo de priuatione domini, sed de absolutione à iuramento fidelitatis eis præstito: quæ longe diuersa est: & non simpliciter conceditur, vt perpetuo duret, sicut est ablatio domini, postquam semel sit, sed solum est ad tempus, pro quo aliquis perniciter in excommunicatione permanet, vt constat ex capit. *Ultimo* de Pœnis: ex quo textu vtrumque colligitur, vt ibi notat Abbas. Vt ergo excommunicatus princeps dominio, & omni iure in subditos priuetur, necesse est, vt speciali pena & sententia declaretur, aut imponatur.

Est autem vltterius aduertendum, duobus modis posse huiusmodi penam iure ferri. Primo, vt à iudice imponendam: secundo, vt ipso facto ex vi iuris contrahendam. Quando priori modo fit, manifestum est non sufficere delictum publice commissum esse, & ratione illius excommunicationis esse contractam, vt possint subditi tributa, vel alia obsequia debita huiusmodi dominis excommunicatis denegare: quia donec talis pena per sententiam iudicis eis imponatur, illam de facto non incurrerunt: ergo non sunt priuati iure suo: ergo nec possunt à subditis propria auctoritate illo priuari. In quo est differentia inter dominium, quod respicit communem & politicum vsu rerum, vel personarum, & iurisdictionem, quæ versatur circa actus forenses, vt sunt iudicare, dispensare, leges ferre, nam hæc licet non statim prorsus auferatur, quasi in habitu, suspenditur tamen quantum ad vsu, seu tollitur quantum ad actum, etiam in iurisdictione temporali, vt ostendemus sectione sequenti. At vero dominium nec quoad vsu ipso facto suspenditur per excommunicationem. Et ideo, si lex etiam specialis talem penam non imponit vt ipso facto incurrendam, donec à iudice imponatur, nemo potest ratione illius excommunicatum priuare iure suo.

Quando autem lex ipso facto imponit talem penam, videri posset, statim ac de delicto constat debere huiusmodi subditos negare omnem subiectionem, & consequenter communicationem his dominis: quia iam illi domini non sunt, cum ipso inire fuerint priuati: ergo neque alij sunt subditi: ergo nullus

nicatio non priuat dominium in subditis

Quid si pœna non priuat dominium in re impo- natur vt ab homine in- fligenda.

Quid si hæc pena imponatur vt ipso iure incurrenda.

Principes ex- comm. ex vi- tua, q. 10. ob.